

Klimaatavond “tussen Lima en Parijs” op donderdagavond 5 feb in Utrecht

Georganiseerd door Thema-afdeling Europa en Thema-afdeling Duurzaam van D66

Verslag

De zaal was goed gevuld tijdens de klimaatavond, in café Florin te Utrecht.

Na een korte introductie door Jan-Paul Peters, voorzitter van de thema-afdeling Europa en Alexandra van Huffelen, werkgroepvoorzitter Energie en Klimaat, geeft Bram Bregman als eerste zijn presentatie.

1. Risico's, terugkoppelingen, meer extreme buien verwacht voor NL

Dhr. Bregman vertelt over het vertalen van de mondiale scenario's naar de situatie voor Nederland door het KNMI, waar hij werkzaam is. Hij vertelt over de wetenschap tot nu toe en de metingen die worden gedaan aan bijvoorbeeld de smeltsnelheid van het Arctisch gebied. Volgens de huidige stand van wetenschap blijkt “de hoeveelheid warmte in de oceanen” een robuuste indicator vormt voor de mate van opwarming. De hoeveelheid CO2 equivalenten, “CO2-eq” wordt gebruikt als verzamelnaam voor broeikasgassen. De norm van 430 tot 480 ppmv (parts per million by volume) geldt als grenswaarde bij vertaling van de door de VN landen vastgestelde grens van maximaal 2 graden opwarming. Die grens is vastgesteld door regeringsleiders in VN verband; het is een beleidsmatige grens omdat erboven ‘terugkoppelingen’ in het mondiale systeem zelfversterkend kunnen worden, en dus op hol kunnen slaan. We zitten nu op 450 ppmv., en dus al eigenlijk in het oranje grensgebied die vergeleken wordt met 2 graden opwarming. Er worden nu projecties gemaakt van natuurverschijnselen, de kansen dat ze optreden en de risico's die ze met zich meebrengen. Zo zijn er in Nederland diverse projecten om het land voor te bereiden op heftiger regenval, droge zomers, grotere rivierafvoer fluctuaties en zeespiegelstijging. In de KNMI klimaatscenario's van 2014 wordt o.a. getoond dat men meer extreme buien verwacht door de opwarming. De laatste sheets gaan over het pad of ‘trajectory’ waar de wereld nu op zit qua CO2-uitstoot. In 1 plaatje worden de historisch uitgestoten emissies van fossiele brandstoffen en cement vergeleken met verschillende toekomstscenario's volgens het Global Carbon Project (bron Fuss et al 2014). Het is duidelijk dat een zeer radicale trendbreuk nodig zal zijn om de hoeveelheid gigatonnes CO2 emissies per jaar, die wereldwijd nog steeds stijgen, om te buigen tot een stevige jaarlijkse vermindering.

2. Vanuit asymmetrische onderhandeling naar voorwaardenscheppende instrumenten

Als tweede spreker vertelt Heleen de Coninck, universitair hoofddocent aan de Radboud Universiteit, het UNFCCC onderhandelingproces van de Verenigde Naties.

Uit mondiale analyses blijkt dat de energie-intensiteit van het Bruto Nationaal Product van ons inkomen afneemt, op zich goed nieuws. Maar de totale carbon-intensiteit van al het energieverbruik gaat omhoog, vooral door het toenemende kolengebruik in Azië (kolencentrales in China). Het blijkt dat Handel een belangrijke factor is, (de kolencentrales worden vooral gebruikt voor groeiende productie, voor de stijgende interne consumptie maar vooral voor export naar Westerse landen.)

Heleen: “Mijn analyse is dat het een a-symmetrisch probleem betreft. Er is een fundamenteel belangenverschil, en de landen handelen in “eigenbelang”. In het kort komt het erop neer dat de

arme landen boos zijn op rijke westerse landen, die hun welvaart hebben verhoogd d.m.v. hoge CO₂-emissies, terwijl de eerste klimaatveranderingen vooral voelbaar zijn bij de armere, kwetsbaardere bevolking in de wereld, die het minst aanstichter is.

De oplossing is ook asymmetrisch: Geïndustrialiseerde landen zouden moeten reduceren maar hebben ook de hoogste mitigatiekosten. Terwijl de baten van mitigatie vooral naar ontwikkelingslanden gaan. Resultaat: het is niet in het belang van rijke landen om internationale afspraken te maken over emissiereductie. Een 'woord' om toch verder te kunnen is nu "Intended Nationally Determined Contributions". Dit zijn vrijwillige doelstellingen die een land levert, naar draagkracht van de landen zelf. Ook de formulering van deze INDC doelen kan verschillen per land: Zo stelt Nederland haar nationale doelen in termen van absolute CO₂ reductie ten opzichte van 1990. Indonesië stelt relatieve doelstellingen, ten opzichte van baseline scenario's. Andere landen stellen relatieve CO₂-doelen ten opzichte van hun GDP (groei). Tenslotte zijn er landen die alleen een inspanningsverplichting op zich willen nemen. Sinds Cancun, het jaarlijkse UNFCCC congres na Kopenhagen, wordt er een andere koers gezocht. Waar Heleen zelf wel een weg voorwaarts ziet, is het werken aan Voorwaardenscheppende instrumenten. Zoals bijvoorbeeld de NAMA's, (nationally appropriate mitigation actions) en het Green Climate Fund (daar zit nu 10 miljard dollar in). Verder is de implementatie erg belangrijk. Want doelen stellen door overheden is 1 ding, uitvoering wordt lang niet altijd gehaald. Het Climate Action Tracker project van Ecofys heeft alle doelen van landen bij elkaar opgeteld, en berekend dat de verwachte opwarming 3 graden zal bedragen als alle huidige beloften van landen 100% worden uitgevoerd.

3. Participatie voorop, inclusie andere actoren, krachtenveldanalyse en de doorbreken 'firewall'

Ivo de Zwaan stelt zich voor als de 'opvolger van Maas Goote' (Maas Goote was actief binnen D66, onder andere als kandidaat Tweede Kamerlid. Hij is nu directeur bij IUCN in Amsterdam.) Als hoofd van de UNFCCC delegatie, vertelt dhr. Ivo de Zwaan over de internationale onderhandelingen, de ontwikkelingen daarin door de jaren heen, en de opstelling van Nederland. Na Kopenhagen bleek de beleidskoers met Kyoto steeds minder effectief, zo valt momenteel onder Kyoto nog maar 14% van de mondiale emissies. De Nederlandse delegatie, met name Maas Goote dacht, we moeten het anders gaan aanpakken. Niet alleen ontwikkelde landen verplichtingen opleggen, maar participatie voorop stellen. En opkomende landen zoals China zich ook rekenschap laten geven van hun groeiende bijdrage in mondiale CO₂ emissies (China is momenteel de grootste uitstoter).

De nieuwe koers is nu:

- Wat denken landen zelf dat ze kunnen doen.
- Hun eigen beleidsdoel is vervolgens niet vrijblijvend: elk land heeft zich gecommitteerd om vervolgens te monitoren en te rapporteren over hun voortgang. Landen moeten elkaar erop kunnen aanspreken, maar er is geen sanctiesysteem. De internationale samenwerking is er meer op gericht op mogelijk maken, faciliteren en elkaar helpen om de doelstellingen van de landen te kunnen halen.
- Gericht op inclusiviteit: inclusive green growth nastreven
- Niet bijdragen aan vergroting van het gat tussen arm en rijk
- Aandacht voor subnationale en private actoren (hier maakt Nederland zich sterk voor.) Nederland wil deze actoren, bijvoorbeeld gemeenten en provincies, ook een rol in de uitvoering en in de onderhandelingen geven. Ook in de UNFCCC meetings is er nu beweging

richting deze koers. Zo werden deze actoren, als ze al betrokken werden, eerst alleen in de laatste minuten aan het woord gelaten. Het idee is nu om de aandacht voor deze actoren groter te maken, bijvoorbeeld eerder in de meetings, 'meer richting het podium'.

Echter, een simpel begrip als klimaatneutraliteit, dat wil zeggen evenveel CO2 emissies uitstoten als opnemen, is nog geen gegeven, ook (zelfs) niet in de EU. Het beprizen van emissies is daarvoor gezien als absoluut noodzakelijk.

Vervolgens licht Ivo de Zwaan een krachtenveldschema van de UNFCCC onderhandeligen toe, met verschillende blokken en allianties. De EU heeft een onderhandelingsteam met 3 hoofden: Groot-Brittannië, Duitsland, waarbij Frankrijk dit jaar een andere rol heeft als voorzitter van het congres in Parijs. De LMDC is een groep landen die qua standpunten ver af staat van Nederland, met o.a. Venezuela, Bolivia, Cuba, Sudan. Deze landen willen de schuld en verantwoordelijkheid voor het aanpakken van klimaatverandering bij de OECD landen leggen en hebben bijvoorbeeld niets met marktmechanismen. De CIDS is de groep van de kleine eilandstaten, sommigen horen bij de minst ontwikkelde landen en kwetsbaarste leden van de Verenigde Naties. Sommige eilandstaten hebben de hoop voor hun eiland al opgegeven, en richten zich nu op 'loss en damage'. De groep landen verenigd als AILAC bevat landen als Chili, Colombia, Panama, Costa Rica. Met deze groep landen kunnen wij als EU het goed vinden. Deze groep landen heeft nu de roep om financiering geïntensiveerd, mogelijk omdat hun positie binnen de 'G77 and China' lastig is, omdat deze landen tegen de OECD landen aan schurken.

Er loopt een streep over de sheet, dit is de 'firewall'; de kloof tussen de ontwikkelde en de ontwikkelingslanden. Deze kloof heeft lang voor een patstelling gezorgd. Men probeert nu uit deze patstelling te komen met vrijwillige arrangementen, zoals bijvoorbeeld de "Common but Differentiated Responsibilities and Respective Capabilities." In Lima zijn er 2 breukjes in de firewall geslagen: er ligt nu een tekst waarin staat "... In light of national circumstances." En de zin "...urges developed country Parties to more enhanced financial support AND recognizes complementary support by other Parties." In Geneve wordt over deze teksten doorgepraat, over de interpretatie van deze tekst. Het lijkt er, ook met het akkoord dat vorig jaar gesloten is tussen Barack Obama en Xi Jinping, dat er nu ook klimaatactie komt van opkomende landen als China.

4. Ruimhartigheid, maatschappelijke druk, report The New Climate Economy: Verschuiven van investeringsbeslissingen infrastructuur van hoog-CO2 naar low-carbon is goed mogelijk

Dan geeft Gerben-Jan Gerbrandy, Europarlementariër van D66 en lid van beide Thema-afdelingen, een speech en reactie op de voorgaande sprekers. Hij noemt het treffend voor dit kabinet dat op zo'n belangrijk onderwerp Nederland een staatssecretaris heeft gezet die druk bezet is met andere dingen, zoals de verdragen bij de NS. Gerben-Jan is bij de bijeenkomst in Lima geweest. Heel simpel uitgelegd gaan de internationale onderhandelingen bij de UNFCCC over arm en rijk. In 1992 waren de Westerse landen zeer rijk, het geld bij overheden klotste tegen de plinten. Toen durfden landen als Nederland het Kyoto verdrag wel aan. Het proces van uitvoering was niet goed, met bijvoorbeeld een land als Canada dat zomaar afhaakte. Als je kijkt naar de ontwikkelingen nu, dan is een belangrijke verandering dat China nu de grootste CO2 uitstoter is, een factor 3 verhoogd ten opzichte van toen. Dus, de rijke landen willen dat de opkomende landen ook mee gaan doen. Maar een tijd hebben die landen gezegd dat hun economische ontwikkeling, die Westerse landen allang

gemaakt hadden (en een langere historie van hoge uitstoot), niet geremd mocht worden door anderen.

Nu neigt het proces naar een meer bottom-up approach. China heeft beloofd haar CO2 uitstoot eerder te laten 'pieken'. Zij sturen nu op hun emissies.

Het Europe Parlement heeft op de UNFCCC conferenties geen rol, het is een Gouvernemente conferentie, de Eurocommissaris onderhandelt namens de EU. Gerben-Jan observeerde in Lima de eindeloze discussies over wanneer pledges (toezeggingen) moeten zijn ingediend, om te kunnen doorrekenen voor Parijs. Uitkomst is dat landen hun INDC's voor maart (Geneve) "mogen" indienen. Gerben Jan: Mijn idee is, de VN gaat ons niet redden onder de twee graden te blijven. Maar we hebben niets anders. Ik vind dat wij als rijke Westerse landen echt over de brug moeten komen met geld. Die firewall moet losgebroken worden. De speech van een land als Zuid-Afrika was waanzinnig, intimiderend. Maar feitelijk hebben ze we een punt. Wij mogen wel wat ruimhartiger zijn. Maar uiteindelijk denk ik niet dat de doorbraken daar (UNFCCC) vandaan zullen komen. Er moet maatschappelijke druk komen. De Klimaatmars in New York vorig jaar tijdens de Ban-Ki Moon Summit was daar een voorbeeld van. Ik hoop dat op de 'Climate Action day' in Juni, zo'n 100 dagen voor de top in Parijs, weer een massale maatschappelijke beweging te zien is.

Verder zijn er voorstellen van partijen als bijvoorbeeld het World Resources Institute en de president van Mexico die met een heel economische kijk laten zien dat een low-carbon economie wel mogelijk is, waarbij we wel de emissies reduceren zonder dat economieën failliet gaan. Het rapport "New Climate Economy" laat zien dat de komende jaren veel investeringsbeslissingen gedaan moeten worden in de infrastructuur. Als die investeringen verschoven worden van hoog-CO2-infrastructuur-oplossingen naar innovatieve low-carbon alternatieven, dan kun je grote slagen maken.

Alexandra van Huffelen leidt het debat met de zaal en het panel in het tweede uur. In de uitvoerige discussie die volgde in het tweede uur, kwamen zaken aan bod zoals:

de Duitse Energiewende, werd de vraag gesteld of een intergouvernementele conferentie gebaseerd op consensus wel in staat is om een effectieve verandering te bewerkstelligen, vooral gezien de ambitieuze rol die steden oppakken met hun innovatie agenda's, en het organiseren van koepel organisaties; dat het voor het begrijpen van het klimaat debat belangrijk is om goed voor ogen te hebben dat er naast winnaars ook verliezers zijn van de low-carbon samenleving –zijnde de oliesector en kolensector, met de OPEC-landen en ook Nederland met haar gasvoorraad, de politieke aard van de verschuiving van het speelveld naar low-carbon energiebronnen, de gepercipieerde kosten van mitigatiemaatregelen, toekomstige hoge kosten van klimaatadaptatie (vooral voor de kwetsbare landen), de huidige olieprijs en effect daarvan op moeilijk winbare fossiele bronnen, divestment van kolen en olie investeringen, wat we zelf kunnen doen, toelichtingen op de presentaties, verwachtingen over het onderhandelingsproces in het komende jaar, innovaties en technologie-ontwikkeling.

Tot slot danken Jan Paul Peters (thema-afdeling D66 Europa) en Linda Carton (thema-afdeling D66 Duurzaam) de sprekers en aanwezigen met een fles duurzame wijn en een boekje van de Van Mierlo Stichting over de richtingwijzer "Streef naar een duurzame en harmonieuze samenleving", geschreven door o.a. Pier Vellinga, met erin natuurlijk aandacht voor klimaatverandering!

De sheets van de sprekers zijn terug te vinden op de website www.d66duurzaam.nl onder Publicaties.

Linda Carton.